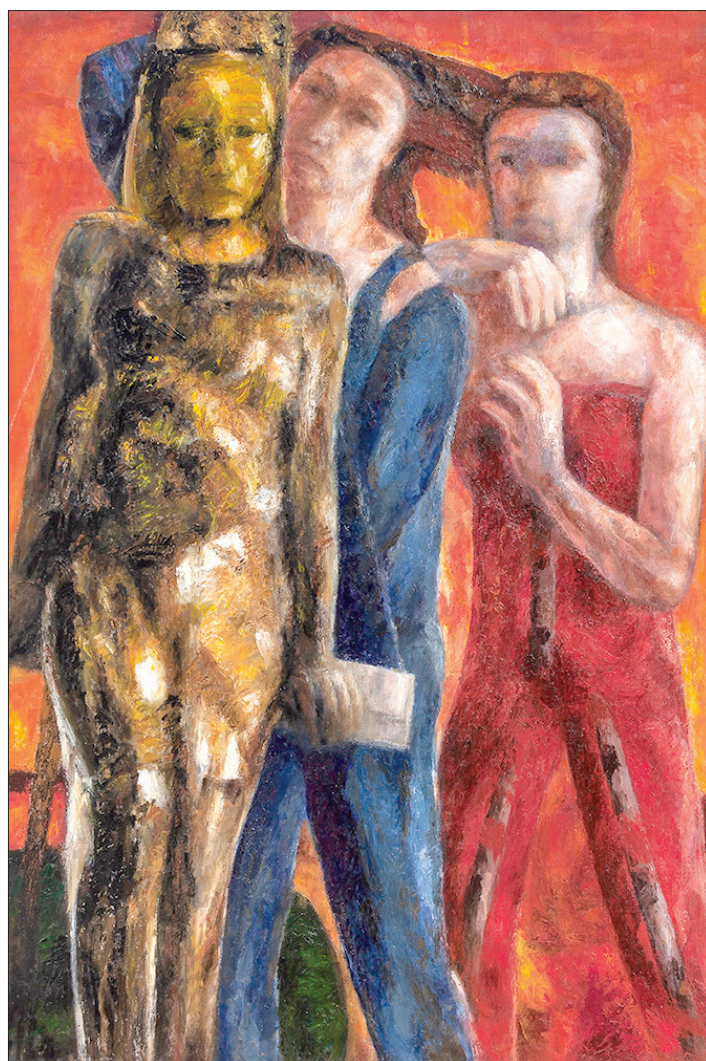

Pictură de Florentina Voichi (detaliu)

Florea
FIRAN

Mircea Daneliuc

regizor și prozator de excepție

Regizor de film, actor, scenarist, dramaturg, prozator, Mircea Daneliuc este un creator complex care surprinde prin activitate prodigioasă, trecând cu nonșalanță de la a șaptea artă, unde excelează, la proză, unde se impune prin originalitate și stil. Ca cineast, Mircea Daneliuc aparține generației '70, un „nou val” al cinematografiei românești, sincronizat într-o măsură cu „noile valuri europene”. Venind în literatură din alt domeniu de creație, critica literară, cum a făcut-o și cu alți autori – medici, actori, juriști sau de alte profesii – l-a primit cu oarecare rezervă sau, cum scria un confrate de breaslă, mai mult „protocolar”, recunoscându-i însă talentul. După o viață tumultuoasă și o activitate amplă și valoroasă cu peste 20 de scenarii de film și tot atâtea filme regizate, cu peste zece romane, numeroase volume de proză scurtă, piese de teatru și eseistică, Mircea Daneliuc nu figurează încă în principalele dicționare, istorii literare sau exegeze. Bibliografia sa critică nu este pe măsura dimensiunii și valorii operei; cu timpul probabil va

fi evaluat și așezat în locul pe care îl merită.

S-a născut la 7 aprilie 1943, la Hotin (azi în Ucraina), într-o familie de intelectuali; tatăl, Zaharia Daneliuc, creștin ortodox, mama, Adelina (născută Malinovschi), catolică, îi sunt mereu alături în momente dificile. Își urmează părinții când se refugiază la Câmpulung-Moldovenesc unde-și face și studiile gimnaziale; pe cele secundare le începe în cadrul Liceului Național și le termină la Liceul „C. Negruzzi” din aceeași localitate. Rudele rămase în ținutul cedat rușilor sunt deportate și exterminate în lagărele din Siberia. Perioada aceasta dramatică va fi evocată în romanul *Strigoi fără țară* (2001), pe care îl și dedică celor dispăruți și în care descrie „dezrădăcinarea forțată” a românilor basarabeano-bucoveneni.

În tinerețe manifestă pasiune pentru muzică, abandonează însă studiul viorii când simte că nu poate face performanță, în favoarea anatomiei, cu intenția de a urma medicina, dar spre surpriza părinților se orientează către teatru și se pregătește pentru actorie.

Continuare în p. 2

Eseu

Oana Băluică
Emanuel D. Florescu
Mihai Octavian Ioana
Ioan Lascu
Dodo Niță
Ion Parhon
Dumitru Radu Popa
Gabriela Rusu-Păsărin
Anda Simion

Proză

Adrian Sângeorzan

Poezie

Andrei Codrescu
Mihai Firică

Gabriel Coșoveanu – <i>Care grilă (nu) e bună?</i>	p. 4
Constantin Cubleșan – <i>Obsedanta chestiune a morții lui Eminescu</i>	p. 5
Adrian Cioroianu – <i>Ce spune „Notre Dame de Paris” despre români</i>	p. 6
Cătălin Ghiță – <i>Mituri fundamentale</i>	p. 9
Mihai Ene – <i>Bacovia și intertextul eminescian</i>	p. 10
Carmen Firan – <i>Oameni mari</i>	p. 15
Rodica Grigore – <i>Inovație și experiment literar</i>	p. 17

Emilian Ștefăruță

*Refuzul programat
al celebrității derizorii*

p. 24

Pictură de Eustațiu Gregorian

Sumar

- Florea Firan, Mircea Daneliuc** – regizor și prozator de excepție / pp. 1, 2, 3
- Gabriel Coșoveanu, Care grilă (nu) e bună?** / p. 4
- Constantin Cubleşan, Obsedanta chestiune a morții lui Eminescu** / pp. 5, 7
- Adrian Cioroianu, Ce spune „Notre Dame de Paris” despre români** / pp. 6, 7
- Ioan Lascu, Despre Premiul Renaudot 2018** / p. 8
- Cătălin Ghiță, Mituri fundamentale II** / pp. 9, 10
- Gabriela Rusu-Păsărin, Efectul vertigo în crisalida circumstanțialului** / p. 10
- Mihai Ene, Bacovia și intertextul eminescian** / pp. 11, 12
- Dodo Niță, Cine este Alberto Ongaro?** / p. 12
- Dumitru Radu Popa, Catedrala Notre Dame între trecut și viitor** / p. 13
- Adrian Sângeorzan, O cută a timpului** / p. 14
- Carmen Firan, Oameni mari** / p. 15
- Andrei Codrescu, Poeme: Cocoașa, Forme** / p. 15
- Red., Eveniment editorial la New York** / p. 15
- Oana Băluică, Politețe sau corectitudine politică?** / p. 16
- Rodica Grigore, Inovație și experiment literar** / p. 17
- Red., Cărți primite la redacție** / p. 17
- Emanuel D. Florescu, Valoarea filosofică a poeziei prin prisma romantismului** / p. 18
- Mihai Octavian Ioana, Voi pleca, dar va pleca și ploaia...** / p. 19
- Mihai Fircă, Poem: Închinarea de seară** / p. 19
- Florea Firan, Constantin Cubleşan – 80** / p. 20
- Anda Simion, „Casa cu suricate”, noua premieră a Naționalului craiovean** / p. 21
- Ion Parhon, Trei premiere bucureștene** / p. 22
- Fl. Florescu, De la Ovidiu la Eminescu** / p. 23
- Red., Okeanos: Convorbiri literare; Suplimentul de cultură** / p. 23
- Emilian Ștefărtă, Refuzul programat al celebrității derizorii** / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Mircea Daneliuc regizor și prozator de excepție

Este însă respins la primul examen și se înscrie la Filologie, Secția limba franceză a Universității din Iași, unde este admis. În anul III întreține și mai încearcă încă o dată la Teatru, fără izbândă, și în cele din urmă termină, după cinci ani, Filologia. Pasiunea pentru teatru nu-l părăsește și în 1965 reușește la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale”, Secția Regie Film, pe care îl absolvă în 1969.

Licența o obține cu proiectul *Dus-întors*, un film metaforic despre îndrăzneală, în genul *Cuțitului în apă*, regizat de Roman Polanski, de care în acea perioadă era marcat până la obsesie. Mai târziu devine un nostalgic al filmelor lui Bergman, Fellini, Antonioni, al cinematografiei „mari”. Urmează alți cinci ani de studii, când se întreține „cum poate”, din meditații și articole, joacă în piese de amatori, citește mult.

Debutează în cinematografie cu un scenariu impus, *Cursa*, în 1975, nu cu ce și-ar fi dorit, un film în maniera celor americane din epocă pe o temă de actualitate, cum vor fi toate filmele sale de mai târziu și proza pe care o va scrie. Cu acest film de debut câștigă Premiul Asociației Cineaștilor din România și participă la festivalurile de la Belgrad, Cairo, New Delhi, Moscova, Barcelona. Începând cu al doilea scenariu, *Ediție specială* (1977) și continuând cu *Proba de microfon* (1980) intră în distribuție ca actor pentru a putea urmări mai bine mersul filmului; va juca în 11 din filmele sale, dar și în altele regizate de Timotei Ursu, Alexandru Tatos, Ion Popescu-Gopo. La toate scenariile și filmele regizate, Mircea Daneliuc a trebuit să lupte cu cenzura și tot felul de politruci care îi impuneau să renunțe la o serie de secvențe ce nu erau în concordanță cu politica oficială, fiind obligat să se exprime parabolic și metaforic; nu avea libertate în distribuirea rolurilor și nu i se permitea participarea la festivalurile unde i se prezentau filmele. În *Glissando* a reușit totuși să-l distribuie în rolul principal pe Ștefan Iordache cu care a legat o lungă prietenie, (autorul mărturisește că a scris scenariul special pentru el, după cum scenariul filmului *Croaziera* l-a scris pentru George Constantin); a colaborat cu actori de primă mărime: Mircea Albulescu, Gina Patrichi. Gheorghe Dinică, Olga Tudorache, Tora Vasilescu, Dorel Vișan, Valeria Seciu, Cecilia Bârbora.

Cineast declarat anti-sistem, atât în timpul comunismului, cât și după '89, Mircea Daneliuc a reușit să releve în filmele sale discrepanța dintre aparență și realitate, dintre imaginea fabricată și natura umană reală. Personajele sale sunt vii, credibile, multe poartă numele adevărat și reprezintă categoriile sociale ușor de recunoscut. Lupta riscantă cu cenzura, de care a fost hărțuit tot timpul, s-a dovedit puternică și în cazul filmelor *Vânătoarea de lupi* (1980), *Croaziera* (1981), *Iacob* (1988), când a trebuit să recurgă la tot felul de situații, precum disidența fățișă sau ruperea carnetului de partid. Când *Glissando* a fost interzis, regizorul a fost dat afară și pentru supraviețuire obligat să tricoteze pulovere pentru Fondul Plastic, să facă fotografii sau filme la nunți pe casete pe care i le aducea clandestin din Franța Lucian Pintilie; de multe ori este îndepărtat din platouri, perioade mari șomează și trăiește o stare de nesiguranță.

Cu toate acestea, următoarele sale filme – *A 11-a Poruncă* (1991), *Tusea și junghiul* (1992), *Patul conjugal* (1993), *Această lehamite* (1994), *Senatorul melcilor* (1995), *Ambasadori, căutăm Patrie* (2003), *Sistemul nervos* (2005), *Legiunea Străină* (2008), *Marilena* (2009), *Cele ce plutesc* (2009) – îl situează între cei

Scribul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. Tomescu.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația – Revista
Scribul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Revista apare cu sprijinul
Societății de avocatură
„Săuleanu și Asociații”

Redacția

Director:

Florea FIRAN

Secretar general de redacție:

Gabriel COȘOVEANU

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU

Andrei CODRESCU

Eugen NEGRICI

Nicolae PANEA

Gheorghe PĂUN

Dumitru Radu POPA

Dumitru Radu POPESCU

Lucian Bernd SĂULEANU

Monica SPIRIDON

Emilian ȘTEFĂRȚĂ

Redactori:

Cătălin GHIȚĂ

Mihai ENE

Oana BĂLUICĂ

Ion PARHON

Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL

Răzvan HOTĂRANU

Dan IONESCU

Alexandru OPRESCU

Gabriela RUSU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:

Georgiana OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova,

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24

Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763

E-mail: scribulromanesc@yahoo.com

Web: www.revistascribulromanesc.ro

Cont: RO03BRDE170SV21564261700

BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției, adresa: Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scribulromanesc@yahoo.com.

Responsabilitatea opiniilor exprimate
apartine integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX Craiova,
str. Electroputere, nr. 21, tel. 0251 580431

Abonamente

la Scribul Românesc

Abonați-vă la revista „Scribul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 100 lei. Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763

→ mai buni regizori de film din România. Filmul *Senatorul melcilor*, satiră politică ce ilustrează magistral puterea absolută, cu Dorel Vișan în rolul principal, a fost selectat în Secțiunea oficială a Festivalului de Film de la Cannes (1995); *Iacob*, un film-manifest al neputinței inspirat din nuvela lui Geo Bogza, *Moartea lui Iacob Onisia*, în care iarăși Dorel Vișan a fost excepțional, a obținut Premiul european „Felix” pentru „Cel mai bun film” și „Cel mai bun actor”; *Glissando*, o parabolă despre totalitarism, ultimul film al lui Mircea Daneliuc realizat înainte de '89 și primul după șase ani de șomaj impus de regimul comunist, a participat la Festivalul Filmului de la Veneția (1985), când președintele juriului era Eugen Ionescu. Trei filme importante care s-au bucurat de mare succes prin tematica abordată curajos, iar Mircea Daneliuc a fost distins ca regizor de zece ori cu premiile UCIN și ACIN.

După '89 realizează un mare număr de scenarii de film pe care le și regizează, multe rămân însă uitate prin arhive, sunt puțin rulate pe ecrane și puțin cunoscute de cinefili și melomani. Noua generație de cinești îl recunoaște prea puțin, șomează mai mult ca înainte, opt ani este scos din activitate, se află într-o stare psihică fragilă și din disperare începe să scrie proză, dedicându-se în totalitate literaturii.

În literatură Mircea Daneliuc se impune la valoarea pe care a dovedit-o ca regizor. Dan C. Mihăilescu aprecia că: „E teribil ce jubilație narativă, ce sete de-a (se) povesti are Mircea Daneliuc! Dacă n-ar fi marea frustrare de a fi pierdut un cineast de calibru greu, ar trebui să ne bucurăm de câștigarea unui prozator înzestrat cu tot ce trebuie pentru succes.”

Nonconformist, refuzând obediența și compromisiul, uneori poate și incomod, Mircea Daneliuc nu vrea „să facă politica niciunui grup”, se simte mai bine atras de lectură și scris, de care se lasă acaparat. În literatură debutează cu romanul *Pisica ruptă*, publicat în 1997 la Editura Univers, prin care se impune ca o voce originală și puternică. Construit din amintirile dramatice în lupta cu cenzura, cu vizionări interminabile și comisii ideologice, cartea se referă la falsa libertate. „A venit ceasul să rup pisica”, exclamă când i se cenzurează filmul *Croaziera*, „Marele Timp al ruperii Marii Pisici”, declară când i se dă voie să participe cu filmele sale peste hotare. Romanul a fost bine primit de critica literară, iar ASPRO i-a acordat premiul pentru cea mai bună carte a anului. Cornel Ungureanu scria: „Cu farmec, umor, cu un har al replicii pe care îl au puțini, Daneliuc descrie spectacolele desfășurate în spatele ușilor închise. *Pisica ruptă*, carte a excepționalelor portrete, poate fi considerată o substanțială contribuție la istoria politică a deceniilor al VIII-lea și al IX-lea”. La apariția uneia dintre cărțile sale, Nicolae Manolescu consemna: „Romanele lui Mircea Daneliuc, bine-cunoscutul regizor de film, sunt adevărate surprize. Originale, puternice, îndrăznețe stilistic și atent construite, ele trebuie considerate printre marile revelații ale prozei noastre postdecembriste”.

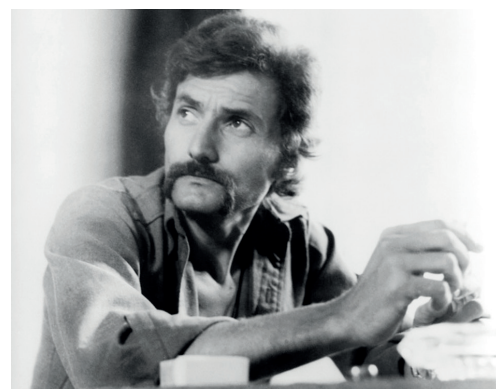
Cu pasiune și talent, cu experiența din scrierea scenariilor de film, dar mai ales cu tenacitate și un program riguros de zece ore pe zi în fața calculatorului, Mircea Daneliuc reușește să scrie și să publice aproape anual câte o carte: *Pisica ruptă*, roman (1997), *Marilene*, roman (1999), *Șchiopul binemiroșitor*, piesa de teatru (1999), *Doi pinguri*, piesă de teatru (2000), *Apa din cizme*, roman (2000), *Strigoi fără țară*, roman (2001), *Carlo Carlini, iluzionism*, volum de teatru (2003), *Petru și Pavel*, roman (2003), *Femei în ghips*, volum de teatru (2005), *Ora lanti*, roman (2007), *Cele ce plutesc*, roman (2009), *Două spălări pe cap*, proză scurtă (2010), *Băiatul fără sprâncene*, nuvele (2012), *Ca un grătar de mici*, roman (2013), *Dulci meleaguri*, proză scurtă (2016), *Andreas, Andrada*, roman (2016), *Teatru*, volum (2017), *Cele mai tâmpite momente*, proză scurtă (2018), *Spărgătorul de greață*, monologuri (2018).

Unele din romanele sale pornesc de la textele din scenariile de film, o proză de observație caracterologică ce surprinde o tipologie umană cu elemente de satiră socială și politică. De fapt, Daneliuc mărturisea cândva că cel mai plăcut lucru când faci un film este momentul scrierii scenariului, iar orientarea spre proză va deveni o pasiune și o refulare.

Romanul *Marilena și câteva voluptăți* analizează universul feminin, temă care l-a fascinat și pe care o abordează și în alte scrieri; *Marilena* se înscrie în galeria personajelor feminine din romanul românesc. Marin Mincu aprecia că prin acest al doilea roman Mircea Daneliuc aspiră la un „salt calitativ, ca un adevărat romancier profesionist, atingând cota maximă a autenticității românești, impunându-se ca un romancier redutabil”. Din tematica romanului au rezultat și scenarii pentru filmele *Sistemul nervos*, *Marilena*, *Tanți* (regizat de Șerban Marinescu). În romanul *Apa din cizme* (2000) autorul relevă că realitatea intră în viața noastră precum apa din cizme: intempestiv, neplăcut, nedorit. „Știi cum e să te afli în două cizme cu apă rece? Rece?... Pun pariu că nici nu ți-a trecut prin cap. Să le simți înghețate și grele, să vrei să le miști și nici să nu se gândească [...] Cum intră apa? Se simte apa cum intră de sus și se ridică de jos...” În *Apa din cizme* rațiunea pierde controlul, iubirea ajunge ură, prietenia se transformă în dușmănie, revoluția în contra-revoluție..., remarca într-o recenzie Ștefan Vlăduțescu.

Petru și Pavel este unul dintre cele mai bune romane ale sale, o cronică complexă a societății românești din ultimii ani de dictatură ceaușistă și din perioada de după '89. Romanul *Ca un grătar de mici*, cu un subiect politic, e plasat în actualitate românească de azi, despre

Mircea Daneliuc în filmul „Probă de microfon”

puterea corupătoare, despre „România ca un grătar de mici” unde personajul principal este prim-ministrul care vrea să înființeze un institut sud-est european de „raptologie/fraudologie” ca să dea o adevărată folosință Casei Poporului. Romanului *Andreas, Andrada* este dedicat adolescenței din zilele noastre, cinică și total lipsită de idealism (Octavian Soviany).

În ultima perioadă Mircea Daneliuc este atras mai mult de genul scurt, cum este volumul *Dulci meleaguri* în care include douăsprezece povestiri și nuvele pe teme variate din viața cotidiană în care surprinde caractere distincte în care umorul, satira și parabola îl apropie de atmosfera prozei caragialiene (*Tort de fructe, Răcoarea subțire a libertății, Autodenunț de onoare...*). Cea mai recentă carte a sa de „proză mai mult sau mai puțin scurtă”, cum este subintitulată *Cele mai tâmpite momente*, cuprinde povestirile despre realitatea pe care o trăim cu bune și rele, cu adevăruri pe care nu întotdeauna le acceptăm.

În 2003 este distins cu Premiul ALIA al Revistei „Adevărul literar și artistic”, premiu atribuit anterior unor personalități precum Henry Wald, Ileana Mălăncioiu, Dorin Tudoran. În multe din interviurile sale M. Daneliuc se arată sceptic în acordarea premiilor literare, care „pot face opera mai notorie, dar nu și mai bună”.

Volumul *Convorbiri cu Mircea Daneliuc* de Alexandru Petria cuprinde patru interviuri dintre cei doi pe perioada aprilie-septembrie 2013, important pentru cunoașterea unor aspecte din viața și activitatea sa de regizor și scriitor.

Ca dramaturg debutează cu piesa *Șchiopul binemiroșitor*, jucată pe scena teatrului din Satu Mare, după care scrie alte 18 piese, un teatru mai particular și greu de montat, cum însuși mărturisește. Piesa *Doi pinguri* (2006), jucată pe scena Naționalului craiovean este publicată în volumul *Carlo Carlini, iluzionism*.

Dotat cu un acut simț de observație, analist profund și neiertător al mentalităților, comportamentului și limbii, al transformărilor sociale și al vieții de fiecare zi, Daneliuc surprinde realitatea românească în mișcare, fiind poate cel mai important cronicar contemporan al ei. Operele sale cinematografice sau literare sunt dincolo de satiră, mai mult priviri și confruntări într-o oglindă care pe unii îi deranjează, pe alții îi ultragiază, și în care mulți refuză să se privească. Spirit alert și neliniștit, atent la detalii și cunoscător al profunzimilor, Mircea Daneliuc continuă să surprindă la cei peste 75 de ani împliniți prin forță și originalitate, fiind unul dintre cei mai importanți creatori români care lasă o amprentă puternică asupra culturii noastre. ■

**Gabriel
COȘOVEANU**

Care grilă (nu) e bună?

Bun, l-am citat pe Umberto Eco până la sațietate, căci justificat, cu diatriba sa, intenționat șarjată, rostită la Torino, în legătură cu pericolul real ce paște comunicarea: „Televiziunea a promovat idiotul satului față de care spectatorul se simțea superior. Drama internetului este că l-a promovat pe idiotul satului ca purtător de adevăr”. Avertismentul, așa abraziv cum e, deschide cea mai fertilă și mai delicată, îmi pare, temă a zilelor noastre, anume discernământul, care, din dimensiune individuală, prin vot, capătă vector colectiv. Prin urmare, votul cenșitar nemaexistând, apărând, pe de altă parte, discriminarea pozitivă și alte „bunătați” derivate din political correctness și neomarxism, în general, întrebarea din aer s-ar putea rezuma la cum cunoaștem în așa fel încât să acționăm corect în Cetate. Lucrurile se complică suplimentar când se ia în vizor condiționarea socio-culturală a activităților cognitive, teren pe care se poate trișa mult și, în plus, rafinat. Și nu ne referim doar la zona politicului. Credem ce asertăm? (se) întreabă, la un moment dat, Paul Cornea, pasionat, o viață-ntregă de legătura dintre idee și discurs. Să recunoaștem că s-a atins una dintre zonele nevralgice. „Legătura dintre ceea ce credem și ceea ce spunem (ca să ne limităm la domeniul limbajului) e adesea intranzitivă. Asertarea nu este o condiție necesară a credinței (pot crede fără să mă exprim), nici una suficientă (pot aserta fără să cred). Actul de vorbire poate fi disociat de actul mental”.

Foarte grav sunetul alarmei trase de teoreticianului nostru: se poate, deci, simula, aproape orice, iar simulacrele pot să organizeze vieți întregi. Și atunci? Deși spectrul minciunii și prefăcătoriei e amenințător (Jean-François Revel își începe abrupt Cunoașterea inutilă: „Cea dintâi dintre forțele care conduc lumea este minciuna”), speranțe există. Ca întotdeauna. „Între asertare, asentiment și credință – susține, iarăși, P. Cornea – funcționează totuși o relație de adecvare. Ea formează contextul normalității și se definește prin însușirea pe care o numim «bună-credință»”.

Foarte aproape – în același sens, de foarte bine apropiat – îi este teoreticianului român Paul Ricoeur, în care află acele calități (tact, dispoziția nuanțării) absolut necesare unei interpretări care să n-o ia razna, trădând textul, dând bătaie de cap cititorului, în general, și școlii, în special. Experiența catedratică este utilă, chiar indispensabilă aici, cum a demonstrat și George Steiner în tulburătorul Maestri și discipoli. Compuneri, eseuri și analize pot fi evaluate de un profesor cu nota maximă, iar de un altul cu insuficient. Care grilă nu e bună? S-a muncit, uneori cu obstinație, la confecționarea unor bareme care să limiteze abuzurile interpretării; la altă scară, s-au scris

estetici normative, pe scurt, s-au tot căutat seturi de reguli apte să scoată domeniul dintr-o neplăcută ambianță de indeterminare, cal de bătaie în polemicile cu savanții dinspre partea „exactă”, cu deosebire matematicieni.

„Zorii” problemei cu lectura adecvată – a cărților, oamenilor, situațiilor etc. – îmi par a adăsta – într-o lume în relaxare, nu-i așa?, detensionată, cu granițe spiritualizate deja și cu toleranță cât cuprinde, chit că, deseori, unilaterală – în concesiile făcute relativismului.

Logic, ar fi, pasă-mi-te, acceptabil să agreezi, conform postmoderniștilor, că generalizările făcute de filosofia mai veche, o filosofie-ca-propunere, cu apogeu, probabil, în restricțiile

Grup sculptural în Grădina Botanică din Craiova

kantiene standard (în vreme ce ei cred în filosofia-ca-descoperire) sunt capabile să facă rău, drept care suntem dispuși să lucrăm cu versiuni ale lumi. Spun că ar fi logic, după cum este rezonabilă concepția după care nu există boli, ci bolnavi. Așadar, relativizarea acelor restricții din gândirea ontoteologică pare justificată, căci ea corespunde mecanismelor vieții „naturale” ca atare. De ce n-ar corespunde, atunci, vieții spiritului? Iarăși, e dificil să-l combați, pe acest teren, pe un Richard Rorty, care susține că o conștiință de sine articulată cultural e „contingentă”, adică depinde mereu de contexte (fiecare om are de spus „povestea sa personală” etc.). Până aici, excluderea asumptiilor teleologice pare o procedură întemeiată, și anume, grosso modo, pe analogia cu natura însăși. Că e vorba, într-adevăr, de un răsfăț actual al verbului, asta mi se pare incontestabil, și ține de slăbiciunea unora care ar trebui să se solidarizeze ca defensori ai unui Establishment estetic, zis și canon. Această slăbiciune aș descrie-o în termeni de oboesală, indolență, dispoziție spre a face pași înapoi în fața consumismului. Toate astea vin, primordial, dintr-o dorință, ușor psihanalizabilă, de revanșă în fața Tradiției, de afirmare și de glorie, practic,

în condițiile în care Marile Nume ale Trecutului (vezi și paradigma DWEM), prin prestigiul acumulat prin secole, te dezvăluie în postura de epigon. Iar unii vor să fie vedete. Nu ești vedetă dacă nu știi să te răsfeți.

Normal ar fi ca orice activitate contestatară/relativizantă să presupună oarecare efort imaginativ. Un creator de forță poate face exerciții de felul acesta, chestiune solicitantă, care te proiectează în altă retorică, și, în general, în alt tip de expresivitate. Eugen Ionescu, prin al său *Nu*, din 1934, e un fel de precursor al acelor demolition men din curtea canonului. Pe de altă parte, a deconstrui în permanență, că doar ai ce, este, neîndoios, un element al crizei, ca semn chiar de impas metodologic din partea practicantului. Vreau să spun că „impudicitatea” demantelării unor socluri venerabile ar trebui să fie o boală trecătoare, ca un pojar la copii. De altfel, criticii serioși, chiar prizând deconstrucționismul, nu amalgamează lucrurile, adică evită confuzia, și afirmă răspicat, cum procedează un Jonathan Culler (în *On Deconstruction*), că este nevoie de a păstra distincția dintre filosofie și literatură. Pentru că cele două, cu sugestii multiple din Heidegger, ajunseseră să întrețină relații „nepotrivite”, în sensul precis că avântul poetic al filosofului putea trece drept contribuție epistemologică.

Ce am dori să evidențiem rezidă în dificultatea precizării a ceva (transmisibil pedagogic, să zicem, adică esențial) în relația contemporană dintre produsul cultural și evaluarea lui, care, după Feyerabend, pare deschisă la infinit. Ar trebui, probabil, în condiții noi, refăcut gestul lui Maiorescu, acela de a propune o igienă des lettres, dar în domeniul exegezelor, în care să fie cernute cum trebuie abordările alergice la teorii, și mă gândesc, în fugă, la cele mai influente, precum mere reading a lui Paul de Man sau la discursul ultra-metaforizant al lui Derrida.

Un risc, unul veritabil, există, în zona aproximării Sensului (grilei potrivite de interpretare): acela al creării unei confuzii generale, cum se întâmplă întotdeauna cu reactivii, care încep „simpatice”, „proaspăt”, pentru a continua intolerant. Formula din întrebare îmi cheamă în minte o deviză din turbulentul mai 1968: este interzis să interzici. În afara pericolului instaurării unei atitudini inchizitoriale față de „tradiționaliștii” cu educație platoniciană sau kantiană, ar fi de semnalat și aspectul să-i zicem științific: ofensiva la adresa cunoștințelor și abordărilor „canonice”, numite și educație tradițională, deschide larg calea către superficialitate, gesticulație flamboaiantă (semn al narcisismului) și impostură. Afacerea Sokal e îndeajuns de grăitoare în acest sens. Așadar, aș cuteza să spun că nu „merge”, epistemologic vorbind, panoul acesta lozincard: fiecare cu grila lui. E profund nepedagogic, așadar, dăunător. ■

Obsedanta chestiune a morții lui Eminescu

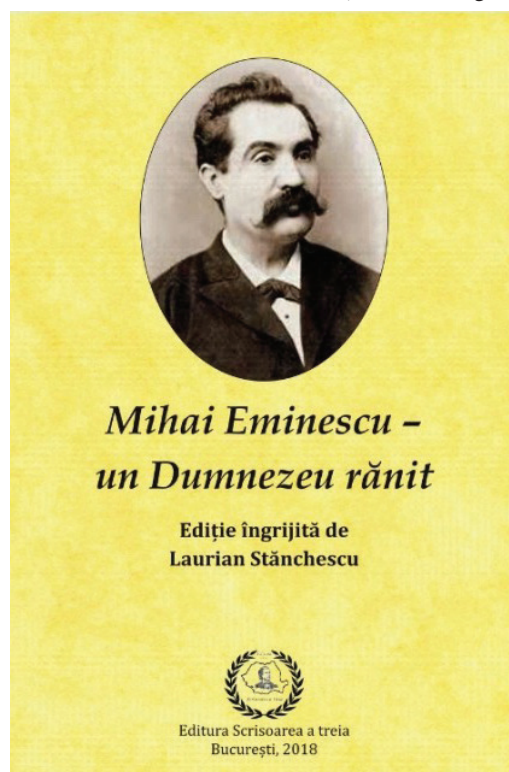
Constantin
CUBLEȘAN

De vreo două decenii și mai bine, de după liberalizarea cuvântului în 1989, chestiunea morții lui Mihai Eminescu se pare că îi preocupă pe mulți prețuitori ai acestuia, mai mult decât opera în sine. Se publică articole și eseuri prin tot felul de gazete din țară (cu siguranță și din străinătate) semnate și nesemnate, care înfie-rează *asasinatul* produs asupra gazetarului, socotit a fi fost total incomod în epocă, atât de incomod încât el trebuia nu doar eliminat din presă (cuvintele lui P. P. Carp, trimise de la Viena „francmasonului Titu Maiorescu”: „Mai potoliți-l pe Eminescu!”, constituind, pentru *polemiștii* de azi, tocmai semnalul declanșării atacului deschis împotriva incorruptibilului Eminescu) ci și... exterminat. Toate aceste demersuri fiind făcute azi în ideea stabilirii *adevărului* politic și istoric, ascuns atâta vreme de oculta... vânzătorilor de țară. Fără îndoială, cumva ar trebui încheiate aceste... discuții, dar cine poate da o sentință definitivă?! Academia Română a organizat un simpozion cu iluștri medici, autorități incontestabile în diverse specialități, în care s-a dezbătut problema bolii poetului. Concluzia că nu a suferit de sifilis, nu face decât să lase deschise porțițe pentru alte și alte speculații, mai mult sau mai puțin probate științific. De pildă că sfârșitul i se trage de la piatra pe care nebunul de Petrarca Poenaru i-a aruncat-o în cap, în curtea stabilimentului de boli mintale, în care Eminescu a fost internat... cu forța, în ciuda faptului că nu era nebun. Dar și tratamentul excesiv cu mercur constituie un subiect inflamant etc., etc.

O bună inițiativă, de a aduna într-un volum cu caracter antologic numeroase asemenea articole (evident, doar o parte din totalul mult prea bogat), i se datorează lui Laurian Stăncescu: *Mihai Eminescu – un Dumnezeu rănit*. Concepție și ediție îngrijită de Laurian Stăncescu. Ediția a II-a, revizuită și adăugită (Ed. Scrisoarea a treia, București, 2018), care și el își strunește verbul exaltat pe temeiul divinizării poetului: „Opera poetului român este *Abecedarul*, *Biblia* și *nodul gordian despletit al originii cosmosului*. Mihai Eminescu transcrie în opera sa imaginea mișcătoare a Genezei din care vine și în care se întorc mersul și rânduiala lucrurilor. Călăuză metafizică a pustiului stelar, Mihai Eminescu a trăit cea mai deșartă viață pământeană. A fost biograful neantului din afara Creației și din afara marginilor Universului infinit, opera sa fiind păstrată în toate chiliile veșniciei prin care trece Dumnezeu. Iar certificatul de deces al lui Mihai Eminescu este cea mai dezolantă imagine a vastului univers stelar, reflectată pe pământ. Deșertăciunea nu este pământeană, este stelară. Patimile lui Mihai Eminescu pentru

glorificarea românismului sunt inimaginabile, întrec în suferință orice crucificare oricât ar fi ea de crudă. (...) Poetul a dat românismului o dimensiune absolută, a inventat pentru națiunea sa de dor sacralitatea de neam. A rebotezat neamul său în cristelnița lui Dumnezeu și a scris pentru el *Evanghelia Universului*. Mihai Eminescu s-a zidit arzând de viu în sufletul neamului românesc, renăscând sentimentul național în toată plenitudinea și armonia sa. Ca un Miel al lui Dumnezeu și-a dat sângele

pentru noi, sânge nobil de dac nemuritor, iar ca un spirit venit din spiritul Universului ne-a pus pe frunte profeții biblice. Ne-a pus în duh spiritul deplin al românismului, dar frunțile și duhurile noastre nu sunt în stare să fie catapeteasma solară eminesciană!” (*Postfață. Mihai Eminescu, biograful deșertăciunii stelare!*). Greu de crezut că va putea cineva să întreacă în exaltare encomiastică această desăvârșită ditirambă verbală cu care se încheie volumul, destul de compozit, al documentarului său.

O primă parte este alcătuită din reeditarea corespondenței Harietei Eminovici, sora poetului, către Cornelia Emilian și fiica acesteia, din volumul tipărit la Librăria Frații Șaraga, Iași, 1893 (*Henriette și Mihail Eminescu. Scriori către Cornelia Emilian și fiica sa Cornelia*. Colecțiunea Șaraga, Iași). Cele LXXVI de epistole datează din perioada 3/15 mai 1887 până la 31 martie 1889, expediate din Botoșani, unde poetul a stat în îngrijirea surorii sale, Harieta, nici ea însă în deplinătatea puterilor fizice („Ieu sunt paralizată de amândouă picioarele de la etatea de 5 ani și pot merge destul de rău numai prin ajutorul unor mașini cari sunt în greutate de 5 oca de fier” – 19/31

Mai, 1887), după eliberarea din ospiciul de la Mănăstirea Neamț. Scrisorile au o valoare documentară incontestabilă și au fost utilizate din plin de către biografii poetului, dar aducerea lor acum în circulația publică este cât se poate de utilă tocmai pentru a pune în cunoștință de cauză pe aceia care sunt interesați de condițiile în care a trăit Mihai Eminescu într-o perioadă de cumpănă a vieții sale. Câteva teme revin cu insistență de-a lungul întregii perioade. Una este aceea a sănătății lui Mihai Eminescu, despre care ține s-o informeze în toate momentele pe Cornelia Emilian¹ („Bietul Mihai a ajuns în starea cea mai teribilă care poate să fie – îi scria, la 27 mai/8 iunie, fiicei acesteia – Numai pe mine mă cunoaște. Ieri au avut o furie îngrozitoare /.../ Azi i-au injectat morfină prin răni și s-a liniștit cu totul”; „Bătrânul doctor Isac o executat singur el opt fricțiuni și l-a scăpat pot zice în toată puterea cuvântului chiar de la moarte” – către aceeași, la 20 iunie; la 20 octombrie, Corneliiei Emilian, mama: „Mihai este foarte bine, are chiar permisiunea de a se primbla pe trotuar; se înțelege de la sine numai când e timp frumos”; „În timpul de față – 20 ianuarie 1888, către aceeași – este îmbrăcat curat, căutat ca un prinț, fără a-i lipsi o iotă din tot ce ordonează doctorul și totdeauna are în buzunar douăzeci franci, fără ca să se intereseze de cel mai mic lucru a-l cumpăra”; „Doctorul zice totdeauna că mare nenorocire este pentru el pesimismul – către aceeași, la 15 februarie 1888 – chiar și în boala lui, necrezând în efectul medicamentelor, progresul în bine merge cu mult mai încet”; „după ordonanța medicului, nu-l las să facă nemic, căci și crierul îi este bolnav – 27 noiembrie 1888 – numai cu trei grame de mercur pot să-i fac fricțiuni și se simte ceva mai bine. Dar este bietul foarte descurajat”. Etc., etc.) apoi, ca un laitmotiv chestiunea banilor care, din diversele colecte, nu ajung la timp sau care, pur și simplu, nu sunt îndestulători; ca și pensia ce se lasă așteptată („Despre chestia cu pensia încă nu am știri pozitive” – 8 octombrie 1887; „afară de banii trimiși prin D-voastră și prin D-șoara Weitzseker, n-am primit nimic din nicio parte” – 10 decembrie 1887; „azi a sosit lui Mihai patru sute de franci de la concertul din Iași” – 16 ianuarie 1888. Ș.a.m.d.). O speranță de confort mai bun licărește pentru cei doi – mutarea într-o casă mai salubă ce ar urma să fie cumpărată, tot așa din bani primiți de la terțe persoane („Casa este foarte bună, strada retrasă și aerul curat. Casa a fost a unei cucoane care, rămânând văduvă, s-a călugărit la mănăstirea Agafton” – 17 ianuarie 1888; „De nu se va putea cumpăra casa asta, apoi tot la Iași îmi va fi sfârșitul, afară dacă nu mă voi mi putea scula din pat” – 17 martie 1888. Etc., etc.).

Continuare în p. 7

**Adrian
CIOROIANU**

Ce spune Notre Dame de Paris despre români

Incendierea catedralei Notre Dame de Paris s-a petrecut – *hélas!* – chiar în după-amiaza în care comunitatea culturalo-diplomatică a României din Paris se deplasase spre Reims și participa, la *Palais de Tau* (palat aflat chiar lângă marea Catedrală Notre Dame din oraș, bombardată în anii Primului Război Mondial), la vernisajul unei expoziții impresionante despre Regina Maria a României (care, ea însăși, vizitase în anul 1919 acest palat). La un moment dat (după ora 19, spre înserare), în prezența binevenită a MS Margareta și a ASR Prințul Radu, în timp ce noi ne bucuram de maniera în care arăta expoziția – ce cuprinde, printre multe altele, coroana Reginei Maria și hlamida pe care ea a purtat-o în ziua încoronării din octombrie 1922 etc. –, în timp ce felicitam pe toți cei implicați (Muzeul de Istorie din București, Muzeul de Artă din București, Muzeul Castelului Peleş de la Sinaia, Armata Română – care a dat un avion pentru transportul direct, la Paris, a pieselor ce urmau să fie expuse în cadrul sezonului cultural România-Franța –, Patriarhia română, mai multe biserici din România, experți sau oficiali din ministerele României), numai ce vedem cum oficialii francezi prezenți alături de noi capătă consternare pe fețe și încep să sușotească, cu un fel de disperare în priviri (de notat că, pe lângă politicieni, erau printre ei mulți oameni de cultură, artă, muzeistică sau patrimoniu). În fața privirilor noastre interrogative, cineva dintre gazde i-a întins MS Margareta un telefon mobil, pe care se vedea imaginea unui uriaș nor de fum ce ieșea dintr-o clădire. Eram aproape, am văzut imaginea, dar inițial am crezut-o parte din incidente mai mult sau mai puțin minore ce se petrec frecvent în Franța (de la pene de metrou până la diverse isprăvi ale vestelor galbene).

Numai că, de această dată, era ceva mai mult. Imediat, respectivul domn a șoptit: „*Arde Notre Dame de Paris!*”.

De aici încolo știți continuarea, pentru că ați văzut-o la TV, în România – și în toată lumea.

Ideea e că din drame se poate învăța

În următoarea zi, pe adresele mele personale, ca persoană cât de cât publică, am primit mesaje, de la cetățeni români, care mă întrebau pe un ton politicos dacă le-aș putea indica fundații sau conturi spre/în care să poată depune bani, pentru refacerea Catedralei Notre Dame de Paris. Sincer, am rămas (iarăși) uimit de empatia românilor – deși, ca cititor cu creionul în mână ai unor C. Rădulescu-Motru, D. Drăghicescu,

E. Lovinescu ș.a., nu mă îndoiam de ea. Acum doi ani, la noi, povestea cumpărării de către stat a unei lucrări de tinerețe a lui Brâncuși s-a soldat cu un mare eșec. Indiferent de cine ar fi fost la guvernare, vă spun de pe-acum că rezultatul ar fi fost la fel – de ce?, pur și simplu pentru că românii, din ce în ce mai mult, nu au

încredere în stat și nici în instituțiile statului, inclusiv partidele politice sau... spitalele (vezi scăderea donării de organe – de ce să-și donezi organele, dacă știi că le poate obține un pilos, peste rând?). În acest timp, repet, românce/români din cele mai diferite categorii sociale m-au întrebat unde/cum pot ajuta refacerea celebrei catedrale pariziene.

De ce, de unde această empatie?

Pentru că Notre Dame de Paris, în ochii românilor cât de cât educați, are în spate o poveste reală – care e valabilă de la oamenii cei mai modești până la academicieni. Are o legendă pozitivă. O legendă frumoasă, romantică, neconflictuală, neguvernamentală, apolitică, europeană, occidentală și creștină, care trimite la plăcerile simple, profunde și esențiale ale vieții.

Intrarea la Notre Dame de Paris era fără bani, pentru oricine; o puteai fotografia din toate unghiurile și nimeni nu te bătea pe umăr (singura obligație, în interior, era să-ți dai jos șapca sau pălăria de pe cap – am văzut puștani cu cozorocul întors pe cap, hiperactivi și gălăgioși în piața din fața catedralei, care apoi deveneau mielusei imediat ce intrau în acel spațiu de liniște și pace...); puteai lua și aprinde lumânări în orice capelă laterală și nimeni nu-ți cerea bani pentru ele (dar toți românii pe care i-am văzut băgau în fanta cutiei unu sau doi euro, pentru că într-un astfel de loc nu prea vii cu trucuri ieftine); o dată pe lună și zilnic în Săptămâna Mare era scoasă pentru public Coroana de spini a lui Isus Christos, îmbrăcată în aur – iarăși, fără nici un ban (sau cent) pentru participanți (și erau sute/mii în fiecare zi, poate zeci de mii înaintea Paștelui). Am fost cu familia mea, am văzut sau am însoțit acolo mai

multe familii de români și nimeni (de la amici cu mult sub 1000 de euro salariu lunar până la oameni de afaceri milionari) nu a cutezat să aprindă vreo lumânare fără să-și lase infima contribuție, deși nu sunt camere de luat vederi. Am văzut, acolo, femei cu capetele în basma și soții lor, din familii de ruși, ucraineni, greci, bulgari sau ce-or mai fi fost ei (bag de seamă, ortodocși), care sărutau Coroana christică și plecau mai departe, parcă mai ușurați.

De ce, acest lucru? Pentru că, de la mijlocul secolului XIX spre noi, îndeosebi, legenda catedralei Notre Dame de Paris a crescut și a tot crescut (cu câteva decenii înainte, erau opinii să fie dărâmată!), până a ajuns la ce este azi. Adică, o clădire a catolicismului francez ce poate atrage devoțiune și bani din toată lumea creștină. →

Oficialități româno-franceze prezente la Expoziția despre Regina Maria a României de la Palais de Tau din Paris